

Βρυξέλλες, 20.7.2021
SWD(2021) 704 final/2

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου
Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο**

που συνοδεύει το έγγραφο

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου
Η κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 705 final} - {SWD(2021) 706 final} -
{SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαρθρωτική μεταρρύθμιση του κυπριακού συστήματος απονομής δικαιοσύνης συνεχίζεται, αλλά παρατηρείται καθυστέρηση. Το νομοσχέδιο για τη διάσπαση του υπάρχοντος Ανώτατου Δικαστηρίου σε Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και Ανώτατο Δικαστήριο, καθώς και για τις διαδικασίες διορισμού των δικαστών και των προέδρων των δύο αυτών νέων δικαστηρίων, εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων. Οι διορισμοί αυτοί θα αποφασίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κατόπιν μη δεσμευτικής γνωμοδότησης του Γνωμοδοτικού Δικαστικού Συμβουλίου. Είναι σημαντικό η μεταρρύθμιση αυτή να εγγυάται την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο και λαμβανομένων υπόψη των συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η σύσταση Εφετείου συζητείται επίσης ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων. Η σύσταση ειδικών δικαστηρίων και η αναδιάρθρωση των δικαστηρίων βρίσκονται σε εξέλιξη. Θεσπίστηκαν οι νέοι κανόνες πολιτικής δικονομίας, οι οποίοι αποσκοπούν στην επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών. Συνεχίζεται η ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της Νομικής Υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένου του διαχωρισμού των λειτουργιών και των διαδικασιών πρόσληψης. Περαιτέρω μεταρρυθμίσεις αποσκοπούν στην αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων για την αποδοτικότητα και την ποιότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ιδίως όσον αφορά την ψηφιοποίηση. Οι αστικές, εμπορικές και διοικητικές δικαστικές διαδικασίες παραμένουν εξαιρετικά χρονοβόρες.

Η Κύπρος εξακολουθεί να βελτιώνει το νομοθετικό της πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς, αν και εκκρεμούν ορισμένες σημαντικές μεταρρυθμίσεις, όπως η σύσταση υπηρεσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς, η προστασία των καταγγελλόντων δυσλειτουργίες, η ρύθμιση της άσκησης πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων (lobbying) και η υποβολή από εκλεγμένους αξιωματούχους δηλώσεων σχετικά με την περιουσιακή τους κατάσταση. Το Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς έχει επιφορτιστεί με την επίβλεψη της εφαρμογής ενός νέου σχεδίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς για την περίοδο 2021-2026. Η διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς συνεχίστηκε, με τη χειραγώγηση αθλητικών γεγονότων να αποτελεί ιδιαίτερο τομέα κινδύνου, αν και ο αριθμός των υποθέσεων διαφθοράς που κρίνονται παραμένει χαμηλός. Η Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας έλαβε νέους πόρους και μια τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα αύξησε τις κυρώσεις για το αδίκημα της κατάχρησης εξουσίας, ενεργοποιώντας τη δυνατότητα χρήσης ειδικών τεχνικών έρευνας για τη διερεύνηση του αδικήματος αυτού. Η κυβέρνηση ξεκίνησε έρευνα σχετικά με τα προγράμματα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές για να απαντήσει σε καταγγελίες για διαφθορά στην οποία εμπλέκονται αλλοδαποί και υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι. Ένας νέος κώδικας δεοντολογίας που επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς αποσκοπεί στη βελτίωση της ακεραιότητας της αστυνομίας. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι δράσεις που δρομολογήθηκαν για την παροχή οικονομικής αρωγής συνοδεύονταν από μέτρα που αποσκοπούσαν στον μετριασμό του κινδύνου απάτης και διαφθοράς.

Η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες προστατεύονται νομικά και επίσημα από το Σύνταγμα. Το παράγωγο δίκαιο κατοχυρώνει ρητά την προστασία των δημοσιογραφικών πηγών και προάγει την πολυφωνία των μέσων μαζικής επικοινωνίας στους τομείς του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Τον Δεκέμβριο του 2020 το παράγωγο δίκαιο θέσπισε το πλαίσιο και τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες και ίδρυσε το γραφείο του Επιτρόπου Πληροφοριών. Τα νομοσχέδια που προβλέπεται να ψηφιστούν κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αποσκοπούν στην ενίσχυση

της ανεξαρτησίας της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, στην ενίσχυση των εγγυήσεων για την ελευθερία του λόγου και στη διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Το σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (μηχανισμός θεσμικών αντιβάρων) περιλαμβάνει διαδικασία διαβούλευσης στο πλαίσιο σχεδίου για τη βελτίωση της νομοθεσίας. Ωστόσο, η διαδικασία διαβούλευσης επί των νομοσχεδίων περιορίζεται στις συζητήσεις εντός της Βουλής των Αντιπροσώπων και υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα νομοσχέδια. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας δεν έγινε χρήση της δυνατότητας κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης που κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Ωστόσο, επιβλήθηκαν περιορισμοί σε πολίτες και επιχειρήσεις βάσει του νόμου περί λοιμοκαθάρσεως, ο οποίος εξουσιοδοτεί το υπουργικό συμβούλιο να εκδίδει διατάγματα σχετικά με την πανδημία COVID-19. Ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ορισμένες προκλήσεις όσον αφορά το πλαίσιο για την εγγραφή, όπως επισημαίνεται στην έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, αν και παρατηρούνται βελτιώσεις στη νέα νομοθεσία, η οποία επιτρέπει την ευκολότερη εγγραφή ομοσπονδιών ΜΚΟ.

I. ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Το δικαστικό σύστημα¹ αποτελείται από έξι Επαρχιακά Δικαστήρια, έξι Κακουργιοδικεία², το Διοικητικό Δικαστήριο³, το Διοικητικό Δικαστήριο Διεθνούς Προστασίας⁴ και το Ανώτατο Δικαστήριο⁵. Η σύσταση Συνταγματικού Δικαστηρίου βρίσκεται σε εξέλιξη. Επιπλέον, υπάρχουν οικογενειακά δικαστήρια, δικαστήρια ελέγχου ενοικιάσεων, δικαστήρια εργατικών διαφορών και στρατιωτικό δικαστήριο⁶. Υπηρετούν 113 δικαστές σε όλα τα πρωτοβάθμια δικαστήρια και 13 δικαστές στο Ανώτατο Δικαστήριο. Οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας μεταξύ των τάξεων του δικαστικού σώματος και κατόπιν σύστασης του Ανώτατου Δικαστηρίου, η οποία δεν δεσμεύει τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ωστόσο, κατά πάγια πρακτική, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ακολουθεί τις συστάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου, το οποίο, βάσει αρχαιότητας, προτείνει τον πρεσβύτερο δικαστή στην υπηρεσία για κάθε κενή θέση. Η ίδια πρακτική εφαρμόζεται και για τον διορισμό του προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου, για τον οποίο ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ακολουθεί πάντοτε τη σύσταση διορισμού του πρεσβύτερου δικαστή που υπηρετεί στο εν λόγω δικαστήριο⁷. Οι δικαστές του πρώτου βαθμού διορίζονται, μετατίθενται και προάγονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο (ΑΔΣ), το οποίο απαρτίζεται από όλα τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου (τον πρόεδρο και 12 δικαστές)⁸. Η εισαγγελική αρχή είναι ανεξάρτητη και οργανωμένη υπό τον γενικό

¹ CEPEJ (2021), Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States (Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της ΕΕ).

² Το Κακουργιοδικείο έχει απεριόριστη δικαιοδοσία να εκδικάζει πρωτόδικα οποιαδήποτε ποινική υπόθεση.

³ Νόμος 131(I)/2015 περί της Ίδρυσης και Λειτουργίας Διοικητικού Δικαστηρίου.

⁴ Νόμος 73(I)/2018 περί της Ίδρυσης και Λειτουργίας Διοικητικού Δικαστηρίου Διεθνούς Προστασίας.

⁵ Το Ανώτατο Δικαστήριο ενεργεί ως δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο. Ενεργεί επίσης ως συνταγματικό δικαστήριο.

⁶ Συμβολή του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου.

⁷ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου· συμβολή του Ανώτατου Δικαστηρίου για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 6 και πληροφορίες που ελήφθησαν από το Ανώτατο Δικαστήριο κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁸ Το άρθρο 157 παράγραφος 2 του Συντάγματος της Κύπρου ορίζει ότι ο διορισμός, η προαγωγή, η μετάθεση, ο τερματισμός της υπηρεσίας και η απόλυση των δικαστών, καθώς και η πειθαρχική εξουσία επ' αυτών,

εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Ο γενικός εισαγγελέας προΐσταται της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας, η οποία είναι ανεξάρτητη υπηρεσία που τον επικουρεί, μη υπαγόμενη σε οποιοδήποτε υπουργείο⁹. Ο γενικός εισαγγελέας έχει την εξουσία, κατά την κρίση του προς το δημόσιο συμφέρον, να κινεί, διεξάγει, αναλαμβάνει και συνεχίζει ή διακόπτει οποιαδήποτε διαδικασία για αδίκημα εναντίον οποιουδήποτε προσώπου (φυσικού ή νομικού) στη Δημοκρατία. Επιπλέον, ο γενικός εισαγγελέας είναι ο νομικός σύμβουλος της Δημοκρατίας, του προέδρου της Δημοκρατίας, του Υπουργικού Συμβουλίου και των επιμέρους υπουργών. Περαιτέρω, ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα και καθήκον που του αναθέτει το Σύνταγμα ή ο νόμος¹⁰. Η Κύπρος συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Ο ανεξάρτητος Εθνικός Δικηγορικός Σύλλογος έχει κανονιστική και πειθαρχική αρμοδιότητα όσον αφορά τα μέλη του.

Ανεξαρτησία

Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης είναι μέτριο. Όσον αφορά την αντίληψη του ευρέος κοινού, το 48 % θεωρεί ότι η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι «αρκετά καλή» ή «πολύ καλή», ποσοστό που μειώθηκε κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες το 2021 σε σύγκριση με το 2020. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις εταιρείες είναι 45 % και έχει μειωθεί κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες από το 2020¹¹. Αυτό το επίπεδο εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης¹² είναι μέτριο από το 2016.

Η διάσπαση του υπάρχοντος Ανώτατου Δικαστηρίου σε Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και Ανώτατο Δικαστήριο εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων¹³. Το νομοσχέδιο υποβλήθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων στα τέλη του 2020, με τη σύσταση ειδικής επιτροπής για την οριστικοποίηση του κειμένου¹⁴. Το σχέδιο αυτό προβλέπει επί του παρόντος ότι ο διορισμός των δικαστών και των προέδρων των δικαστηρίων αυτών θα γίνεται αποκλειστικά από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας¹⁵. Θα συγκροτηθεί Γνωμοδοτικό Δικαστικό Συμβούλιο¹⁶ —διαφορετικό από το Ανώτατο

υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου. Η εν λόγω συνταγματική διάταξη αναπτύσσεται περαιτέρω στο άρθρο 10 του νόμου 33/64 περί Απονομής της Δικαιοσύνης.

⁹ Οι δύο λειτουργίες, δίωξη και παροχή νομικών συμβουλών, είναι διαχωρισμένες και οι δύο υπηρεσίες λειτουργούν με διαφορετικό προσωπικό. Οι εκπρόσωποι του Γενικού Εισαγγελέα (Σύμβουλοι της Δημοκρατίας) ενεργούν εξ ονόματός του και λαμβάνουν οδηγίες μόνον από αυτόν. Όλοι οι Σύμβουλοι της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας είναι δημόσιοι λειτουργοί και διέπονται από τον περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμο και τους περί Δημόσιας Υπηρεσίας Κανονισμούς, συμπεριλαμβανομένων των πειθαρχικών διαδικασιών όπως όλοι οι άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι.

¹⁰ Σύνταγμα της Κύπρου, άρθρο 112.

¹¹ Διαγράμματα 47 και 49, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

¹² Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης κατανέμεται σε επιμέρους κατηγορίες ως εξής: πολύ χαμηλή (κάτω από το 30 % όσων απάντησαν θεωρούν ότι η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι αρκετά καλή και πολύ καλή)· χαμηλή (μεταξύ 30-39 %), μέτρια (μεταξύ 40-59 %), υψηλή (μεταξύ 60-75 %), πολύ υψηλή (άνω του 75 %).

¹³ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 2.

¹⁴ Η Επιτροπή προεδρεύεται από τον υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και αποτελείται από έναν εκπρόσωπο κάθε πολιτικού κόμματος που συμμετέχει στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών Θεμάτων, καθώς και από τον πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Ο υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως διαβουλεύεται ταυτόχρονα με το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

¹⁵ Γραπτή συμβολή που ελήφθη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

¹⁶ «Το Γνωμοδοτικό Δικαστικό Συμβούλιο [...] ενεργεί ως συμβουλευτικό όργανο για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, αναφορικά με την καταλληλότητα των υποψηφίων δικαστών ή ενδιαφερόμενων δικηγόρων, σε

Δικαστικό Συμβούλιο— επιφορτισμένο με την κατάρτιση καταλόγου των καταλληλότερων υποψηφίων για διορισμό, ο οποίος δεν θα είναι δεσμευτικός για τον πρόεδρο¹⁷. Είναι σημαντικό η μεταρρύθμιση αυτή να εγγυάται την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και λαμβανομένων υπόψη των συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης¹⁸. Η διαβούλευση με την Επιτροπή της Βενετίας σχετικά με το νομοσχέδιο θα καθησυχάσει σχετικά με την προτεινόμενη μεταρρύθμιση προς τον σκοπό αυτόν. Το νομοσχέδιο προβλέπει επίσης τη σύσταση Εφετείου, του οποίου οι δικαστές και ο πρόεδρος θα διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Μετά τη διάλυση της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 14 Απριλίου 2021 ενόψει των βουλευτικών εκλογών της 30ης Μαΐου, τα εκκρεμή νομοσχέδια θα συζητηθούν από τη νεοεκλεγείσα Βουλή των Αντιπροσώπων.

Συνεχίζονται οι μεταρρυθμίσεις όσον αφορά το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, προκειμένου να καταστεί πιο αντιπροσωπευτικό των συνιστωσών του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Νομοσχέδιο που καταρτίστηκε το 2020 πρότεινε τη διεύρυνση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου (ΑΔΣ). Θα αποτελείται από τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου, τον πρόεδρο και τους δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, τον πρόεδρο του Εφετείου, τον αρχαιότερο πρόεδρο των Επαρχιακών Δικαστηρίων, τον πρόεδρο της Ένωσης Δικαστών, τον γενικό εισαγγελέα, τον πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, καθώς και έναν δικηγόρο με επαγγελματική πείρα τουλάχιστον 25 ετών ο οποίος δεν είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Το δικαστικό σώμα εξέφρασε την προτίμησή του για ένα αναθεωρημένο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο που θα αποτελείται αποκλειστικά από μέλη του δικαστικού σώματος¹⁹. Το νομοσχέδιο αυτό εκκρεμεί επί του παρόντος από το τέλος του 2020 και δεν είχε ψηφιστεί πριν από τη διάλυση της Βουλής των Αντιπροσώπων νωρίτερα την άνοιξη του παρόντος έτους²⁰. Είναι σημαντικό η μεταρρύθμιση αυτή να λάβει υπόψη τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης²¹.

διαδικασία διορισμού δικαστών μελών του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το Γνωμοδοτικό Δικαστικό Συμβούλιο έχει δύο συνθέσεις, ανάλογα με το αν διορίζεται δικαστής στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο ή στο Ανώτατο Δικαστήριο, αντίστοιχα. Σε περίπτωση διαδικασίας διορισμού μελών του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, το Συμβούλιο συγκροτείται από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου ως πρόεδρο του Συμβουλίου, τα τέσσερα αρχαιότερα μέλη του ίδιου Δικαστηρίου, τον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας και τον πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Στην περίπτωση διαδικασίας διορισμού μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το Συμβούλιο συγκροτείται από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου ως πρόεδρο του Συμβουλίου, τα τέσσερα αρχαιότερα μέλη του ίδιου Δικαστηρίου, τον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας και τον πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου». Το νομοσχέδιο ελήφθη κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

¹⁷ «Το Γνωμοδοτικό Δικαστικό Συμβούλιο καταρτίζει κατάλογο με τους υποψήφιους που κρίνονται ως κατάλληλοι για διορισμό, ο αριθμός των οποίων είναι τουλάχιστον τριπλάσιος του αριθμού των κενών θέσεων [...] και συντάσσει έκθεση αξιολόγησης για ένα έκαστο των υποψηφίων, τις οποίες υποβάλλει κατά αλφαβητική σειρά στον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Στην έκθεση καταγράφεται η άποψη του Συμβουλίου αναφορικά με την καταλληλότητα ενός εκάστου των υποψηφίων και το περιεχόμενο της είναι καθαρά συμβουλευτικό για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας». Το νομοσχέδιο ελήφθη κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

¹⁸ Σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, παρ. 47· Απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Απριλίου 2021, *Repubblika*, υπόθεση C-896/19, ECLI:EU:C:2021:311, σκέψη 71· Απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Απριλίου 2021, *AB* κ.ά., υπόθεση C-824/18, σκέψη 122.

¹⁹ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς), Fourth Evaluation Round - Second Compliance Report (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης), σ. 8· Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

²⁰ Πληροφορίες που ελήφθησαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

²¹ Σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, παρ. 27.

Εφαρμόζεται το σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας²² και προβλέπεται νομοθεσία που θα διασφαλίζει τη δημοσιονομική ανεξαρτησία της Υπηρεσίας. Μεταξύ άλλων, η μεταρρύθμιση²³ περιλαμβάνει την αναδιάρθρωση και τη δημιουργία χωριστών, αυτόνομων διευθύνσεων εντός της Νομικής Υπηρεσίας, ώστε να καταστεί η διάκριση μεταξύ των δύο βασικών λειτουργιών του γενικού εισαγγελέα αποτελεσματικότερη, τη δημιουργία νέων θέσεων, τον εξορθολογισμό των διαδικασιών, τον διαχωρισμό των λειτουργιών και τις διαδικασίες πρόσληψης. Νομοσχέδιο σχετικά με τη δημοσιονομική ανεξαρτησία της Νομικής Υπηρεσίας²⁴ εξακολουθεί να βρίσκεται υπό συζήτηση μεταξύ του γενικού εισαγγελέα και του Υπουργείου Οικονομικών. Στα τέλη του 2020, εν αναμονή της σχεδιαζόμενης μεταρρύθμισης, προσελήφθη στη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας σημαντικός αριθμός νέων δικηγόρων και ορισμένοι εξ αυτών χειρίζονται ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων διαφθοράς²⁵.

Ποιότητα

Λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση της ψηφιοποίησης της δικαιοσύνης, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες στον τομέα αυτόν. Πολύ λίγες πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο²⁶. Επιπλέον, υπάρχουν ελάχιστες ψηφιακές λύσεις για την κίνηση και την παρακολούθηση διαδικασιών σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις²⁷. Η καθιέρωση ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης στα δικαστήρια αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους των εν εξελίξει μεταρρυθμίσεων²⁸. Ωστόσο, η υλοποίησή του και οι σχετικές διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων βρίσκονται σε καθυστέρηση από το 2017. Εν τω μεταξύ, δημιουργήθηκε και τέθηκε σε λειτουργία το 2020 ηλεκτρονικό μητρώο μικρού μεγέθους για την καταχώριση υποθέσεων σε όλα τα ληξιαρχεία και στο Ανώτατο Δικαστήριο, ώστε να καταστεί δυνατή η αποδοτικότερη επεξεργασία των αιτήσεων, εν αναμονή της πλήρους υλοποίησης του συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης²⁹. Η θέση σε λειτουργία του μητρώου επιταχύνθηκε λόγω της πανδημίας COVID-19.

Έχουν αναπτυχθεί περαιτέρω ενημερωτικοί ιστότοποι για το κοινό σχετικά με τη νομολογία και τη νομοθεσία. Ιστότοπος τον οποίο διαχειρίζεται ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος παρέχει ελεύθερη και δωρεάν δημόσια πρόσβαση σε διάφορα σύνολα δεδομένων, όπως σε βάσεις δεδομένων νομολογίας και νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, παρέχει πρόσβαση στη βάση δεδομένων της κυπριακής νομολογίας, της νομολογίας του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου, της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της κυπριακής νομοθεσίας. Πρόσβαση σε εθνικές και αλλοδαπές ηλεκτρονικές βάσεις

²² Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 3.

²³ Το 2019 διενεργήθηκε επανεξέταση της λειτουργίας της Νομικής Υπηρεσίας από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Με βάση τη σχετική έκθεση, το Υπουργικό Συμβούλιο ολοκλήρωσε και ενέκρινε σχέδιο δράσης στις 15 Οκτωβρίου 2019. Το σχέδιο δράσης προβλέπει εκτεταμένη μεταρρύθμιση της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας.

²⁴ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 2.

²⁵ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 4· οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

²⁶ Διάγραμμα 39, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

²⁷ Διάγραμμα 43, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

²⁸ Η Κύπρος ζητεί βοήθεια από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας στον τομέα αυτόν. Ένα πιλοτικό σχέδιο για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη αναμένεται να υλοποιηθεί σε 12-15 μήνες.

²⁹ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 6-7.

δεδομένων παρέχεται στους Κύπριους δικαστές από το Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο επιβαρύνεται με το σχετικό κόστος³⁰.

Αποδοτικότητα

Εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες όσον αφορά την αποδοτικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης³¹. Ο χρόνος που απαιτείται για την εκδίκαση των αστικών, εμπορικών και διοικητικών υποθέσεων στα πρωτοβάθμια δικαστήρια (882 ημέρες το 2019, σε σύγκριση με 737 ημέρες το 2018) εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ³². Στην πρωτοβάθμια διοικητική δικαιοσύνη η διάρκεια των διαδικασιών αυξήθηκε (495 ημέρες το 2019 έναντι 487 ημερών το 2018)³³ και το ποσοστό διεκπεραίωσης μειώθηκε (περίπου 170 % το 2019 έναντι περίπου 219 % το 2018)³⁴. Από τον Σεπτέμβριο του 2020 υλοποιείται πιλοτικά έργο στο Επαρχιακό Δικαστήριο Πάφου για τη μείωση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων. Μετά την πρόσληψη ορισμένων επιπλέον δικαστών, δημιουργήθηκε ειδική ομάδα η οποία επικεντρώνεται ιδίως στη διεκπεραίωση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων³⁵.

Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση των προκλήσεων όσον αφορά την αποδοτικότητα συνεχίζεται, αν και με κάποια καθυστέρηση³⁶. Στο πλαίσιο αυτό, νομοσχέδιο που συντάχθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως στα τέλη του 2020 προβλέπει την αύξηση της κλίμακας της αστικής δικαιοδοσίας των Επαρχιακών Δικαστών και των Ανώτερων Επαρχιακών Δικαστών, όσον αφορά το ύψος του αντικειμένου των διαφορών που μπορούν να εκδικάζουν και να κρίνουν, προκειμένου να καταστεί το σύστημα πιο ευέλικτο³⁷. Η απόφαση που έλαβε το Ανώτατο Δικαστήριο τον Φεβρουάριο του 2019 για την ανάθεση του χειρισμού των οικονομικών διαφορών —δικαστικές διαδικασίες σχετικά με μη εξυπηρετούμενα δάνεια— σε έξι ήδη υπηρετούντες Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές εξακολουθεί να εφαρμόζεται³⁸.

Οι νέοι κανόνες πολιτικής δικονομίας έχουν εγκριθεί. Στις 19 Μαΐου 2021 το Ανώτατο Δικαστήριο ενέκρινε τους νέους κανόνες πολιτικής δικονομίας, αντικαθιστώντας το παρωχημένο νομικό πλαίσιο που ίσχυε από το 1958³⁹. Οι κανόνες αυτοί, που δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμα, αποσκοπούν στην επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών και στην αύξηση της συνολικής αποτελεσματικότητας της αστικής δικαστικής διαδικασίας, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων⁴⁰.

³⁰ Ιστότοπος της κυπριακής νομοθεσίας: Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

³¹ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 4.

³² Διάγραμμα 5, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

³³ Διάγραμμα 8, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

³⁴ Διάγραμμα 12, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021.

³⁵ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 9.

³⁶ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 4.

³⁷ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 9.

³⁸ Ο.π..

³⁹ Οι νέοι κανόνες πολιτικής δικονομίας εγκρίθηκαν στις 19 Μαΐου 2021.

⁴⁰ Δεν απαιτούνται περαιτέρω νομοθετικές ενέργειες για την έγκριση των νέων κανόνων πολιτικής δικονομίας. Η μεταρρύθμιση αυτή εφαρμόστηκε με βάση την τεχνική υποστήριξη που παρείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Κύπρο.

II. ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Εγκρίθηκε νέο σχέδιο δράσης κατά της διαφθοράς για την περίοδο 2021-2026 και το Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς είναι επιφορτισμένο με την παρακολούθηση της εφαρμογής του. Ο γενικός εισαγγελέας διαθέτει γενική αρμοδιότητα για τη δίωξη των ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένης της διαφθοράς. Η εισαγγελία παρέχει νομικές συμβουλές στις αρχές επιβολής του νόμου που διερευνούν αδικήματα διαφθοράς. Διορίστηκε νέος γενικός εισαγγελέας, ενώ παράλληλα προσελήφθη νέο προσωπικό και αναδιοργανώθηκε η υπηρεσία δίωξης οικονομικού εγκλήματος. Ένα νέο νομοσχέδιο για την πρόσβαση σε δημόσιες πληροφορίες σηματοδοτεί τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Η αντίληψη των εμπειρογνομόνων και των διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων είναι ότι το επίπεδο διαφθοράς στον δημόσιο τομέα παραμένει σχετικά υψηλό. Η Κύπρος έλαβε βαθμολογία 57/100 στον δείκτη αντίληψης της διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας για το 2020 και κατετάγη στη 12η θέση στην ΕΕ και στην 42η θέση παγκοσμίως⁴¹. Η αντίληψη αυτή έχει επιδεινωθεί⁴² κατά την τελευταία πενταετία⁴³.

Το στρατηγικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς αναθεωρήθηκε. Τον Ιανουάριο του 2021 εγκρίθηκε νέα στρατηγική κατά της διαφθοράς για την περίοδο 2021-2026 από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και την υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως. Τα προτεινόμενα μέτρα αφορούν θέματα διαφάνειας, λογοδοσίας και διαφθοράς, με στόχο την ενίσχυση των υφιστάμενων θεσμών και τη δημιουργία νέων διασφαλίσεων⁴⁴. Η στρατηγική περιλαμβάνει τρεις πυλώνες⁴⁵, που υποδιαιρούνται σε συγκεκριμένες δράσεις⁴⁶. Το Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς (που υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως) έχει διορίσει δύο υπαλλήλους επιφορτισμένους με τον διοργανικό συντονισμό και την εφαρμογή της στρατηγικής. Κάθε δημόσιος οργανισμός διαθέτει σημείο επαφής για τη στρατηγική κατά της διαφθοράς, το οποίο υποβάλλει εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται όσον αφορά την εφαρμογή των μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς υπό την αντίστοιχη αρμοδιότητά του. Το Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς συλλέγει και συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με την

⁴¹ Διεθνής Διαφάνεια, Δείκτης αντίληψης της διαφθοράς 2020, σ. 2-3. Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης διαφθοράς κατανέμεται σε επιμέρους κατηγορίες ως εξής: χαμηλή (η αντίληψη των εμπειρογνομόνων και των διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων για τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα υπερβαίνει το 79)· σχετικά χαμηλή (βαθμολογίες μεταξύ 79-60), σχετικά υψηλή (βαθμολογίες μεταξύ 59-50), υψηλή (βαθμολογία κάτω του 50).

⁴² Το 2015 η βαθμολογία ήταν 61, ενώ το 2020 η βαθμολογία είναι 57. Η βαθμολογία αυξάνεται/μειώνεται σημαντικά όταν μεταβάλλεται πάνω από πέντε μονάδες· βελτιώνεται/επιδεινώνεται (μεταβολές μεταξύ 4-5 μονάδων)· είναι σχετικά σταθερή (μεταβολές από 1 έως 3 μονάδες) κατά την τελευταία πενταετία.

⁴³ Τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με την αντίληψη και την εμπειρία των πολιτών και των επιχειρήσεων όσον αφορά τη διαφθορά, όπως αναφέρθηκαν πέρυσι, επικαιροποιούνται ανά δύο έτη. Το πλέον πρόσφατο σύνολο δεδομένων είναι το Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502 (2020) και το Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 482 (2019).

⁴⁴ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 10.

⁴⁵ Ιδίως 1) πρόληψη, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση· 2) νομοθετικά μέτρα και 3) εποπτεία και αξιολόγηση κινδύνων.

⁴⁶ Μεταξύ άλλων: μνημόνια συμφωνίας μεταξύ του κράτους και των πανεπιστημίων, σύσταση μονάδας για την καταπολέμηση της διαφθοράς υπό την εποπτεία του γενικού εισαγγελέα· δημιουργία ανεξάρτητης επιτροπής για τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων· και η σύσταση της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς. Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

εφαρμογή της στρατηγικής, και δημοσιεύει τα αποτελέσματα σε διαδικτυακή πλατφόρμα⁴⁷. Στα τέλη του 2020 το υπουργικό συμβούλιο δρομολόγησε επίσης εθνικό πρόγραμμα ακεραιότητας με βάση το πρότυπο του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (ISO) για το σύστημα καταπολέμησης της διαφθοράς. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι αρμόδιο για την επίβλεψη της εφαρμογής του παρόντος προγράμματος⁴⁸.

Ο περί του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα νόμος έχει τεθεί σε ισχύ, αλλά άλλες νομοθετικές πράξεις για την καταπολέμηση της διαφθοράς βρίσκονται ακόμη υπό συζήτηση στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Ο περί του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα νόμος⁴⁹, ο οποίος παρέχει στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες που κατέχει δημόσια αρχή, τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2020. Το νομοσχέδιο για τη σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς και το νομοσχέδιο σχετικά με την άσκηση πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων (lobbying) έχουν περάσει την πρώτη ανάγνωση ενώπιον της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής. Ορισμένα νομοσχέδια σχετικά με τη δήλωση περιουσιακών στοιχείων των εκλεγμένων και κρατικών αξιωματούχων παραμένουν ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών, Αξιών και Επιτρόπου Διοικήσεως⁵⁰. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία ένδειξη σχετικά με το χρονοδιάγραμμα για την τελική έγκριση.

Η ποινή για το αδίκημα της κατάχρησης δημόσιας εξουσίας έχει αυξηθεί. Τον Μάρτιο του 2021 η ποινή για το αδίκημα της κατάχρησης εξουσίας⁵¹ από δημόσιους λειτουργούς (εκλεγμένους ή διορισμένους) αυξήθηκε από τρία σε επτά έτη φυλάκισης⁵².

Η Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας συνεχίζει να βελτιώνει τις ικανότητές της. Στα τέλη Ιουνίου του 2020 διορίστηκε νέος γενικός εισαγγελέας. Η Υπηρεσία προσέλαβε πρόσφατα 24 δικηγόρους αρχικής βαθμίδας που είναι επιφορτισμένοι με τη δίωξη οικονομικών εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένης της διαφθοράς, ενώ τρεις υπάλληλοι μετακινήθηκαν από την υπηρεσία προσωπικού στη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας. Μεταξύ του 2013 και του 2020 διερευνήθηκαν 149 υποθέσεις διαφθοράς, εκ των οποίων κρίθηκαν 20 υποθέσεις (μεταξύ των οποίων πέντε υποθέσεις που αφορούσαν υψηλόβαθμους αξιωματούχους και πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα)⁵³. Ένας συγκεκριμένος τομέας κινδύνου, ο οποίος διέπεται από τον περί της καταπολέμησης της χειραγώγησης αθλητικών γεγονότων νόμο⁵⁴, οδήγησε σε αρκετές ανοικτές έρευνες σχετικά με τη διαφθορά (12 υποθέσεις το 2020 και τρεις υποθέσεις το 2021) και τις συγκρούσεις συμφερόντων (δύο υποθέσεις το 2020 και μία το 2021), αλλά μέχρι στιγμής δεν έχουν εκδοθεί αποφάσεις⁵⁵.

⁴⁷ Διαδικτυακός χώρος επικοινωνίας και ενημέρωσης «Εξάντας».

⁴⁸ Πληροφορίες που ελήφθησαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁴⁹ Περί του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα νόμος του 2017 [184(I)/2017].

⁵⁰ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 11.

⁵¹ Ποινικός Κώδικας, άρθρο 105.

⁵² Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 17.

⁵³ Πληροφορίες που ελήφθησαν από τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας κατά την επίσκεψη στην Κύπρο. Εν είδει σύγκρισης, το κεφάλαιο της έκθεσης του 2020 για το κράτος δικαίου που αφορούσε την Κύπρο, ανέφερε ότι συνολικά 120 υποθέσεις διαφθοράς διερευνήθηκαν ή τελούσαν υπό διερεύνηση κατά το διάστημα 2013-2018, εκ των οποίων οι 98 έχουν ολοκληρωθεί και οι 22 εξακολουθούν να βρίσκονται υπό διερεύνηση. 47 υποθέσεις εκκρεμούσαν προς εκδίκαση ή εκδικάζονταν. Καταδικάστηκαν για διαφθορά 37 άτομα σε 26 υποθέσεις, εκ των οποίων οι 12 αφορούσαν καταδικαστικές αποφάσεις για διαφθορά στα υψηλά κλιμάκια, συμπεριλαμβανομένων του βοηθού γενικού εισαγγελέα, μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων και πρώην υπουργών.

⁵⁴ Νόμος 180(I) του 2017.

⁵⁵ Πληροφορίες που ελήφθησαν από τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

Κατά τη διάρκεια του 2020 ο γενικός εισαγγελέας συντόνισε συναντήσεις με την εθνική αρχή στοιχημάτων και την αστυνομία, σχετικά με την εφαρμογή του περί της καταπολέμησης της χειραγώγησης αθλητικών γεγονότων νόμου⁵⁶.

Η κυβέρνηση δρομολόγησε ερευνητική επιτροπή για να διερευνήσει το κυπριακό πρόγραμμα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές. Ο γενικός εισαγγελέας, σε απάντηση καταγγελιών για διαφθορά αλλοδαπών πολιτών και υψηλόβαθμων αξιωματούχων (συμπεριλαμβανομένης της πιθανής συμμετοχής πολιτικώς εκτεθειμένων προσώπων), κατόπιν αιτήματος του υπουργικού συμβουλίου, διόρισε, στις 7 Σεπτεμβρίου 2020, ερευνητική επιτροπή επιφορτισμένη με τη διερεύνηση και εξέταση όλων των πολιτογραφήσεων σύμφωνα με το κυπριακό πρόγραμμα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές από το 2007 έως το 2020. Η ερευνητική επιτροπή φέρεται να εξέτασε 6 779 πολιτογραφήσεις βάσει επενδύσεων⁵⁷. Τα προκαταρκτικά συμπεράσματα της επιτροπής, που δημοσιεύτηκαν τον Απρίλιο του 2021, δείχνουν ότι πάνω από το 53 % του συνόλου των πολιτογραφήσεων που αναλύθηκαν πραγματοποιήθηκαν κατά παράβαση του νόμου⁵⁸. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Κύπρου σε σχέση με το πρόγραμμα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές⁵⁹.

Το Γραφείο Διερεύνησης Οικονομικού Εγκλήματος αναδιοργανώθηκε. Το 2020 το Γραφείο Διερεύνησης Οικονομικού Εγκλήματος αναδιοργανώθηκε σε δύο τμήματα: ένα τμήμα αρμόδιο για τη διερεύνηση οικονομικών εγκλημάτων και ένα τμήμα υποστήριξης (οι δραστηριότητες του οποίου ξεκίνησαν τον Φεβρουάριο του 2021) με δύο αστυνομικούς ανακριτές και τέσσερις εξειδικευμένους λογιστές⁶⁰. Η μονάδα υποστήριξης παρέχει διασταυρούμενη υποστήριξη σε άλλες μονάδες, μέσω ανάλυσης χρηματοοικονομικών πληροφοριών και ελέγχων δέουσας επιμέλειας για ύποπτα πρόσωπα. Ωστόσο, η δυσκολία προσέλκυσης και διατήρησης ειδικευμένου προσωπικού εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για το γραφείο⁶¹. Ορισμένες έρευνες για οικονομικά εγκλήματα καθυστερούν λόγω της βραδείας ανταπόκρισης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις δικαστικές διαταγές κοινοποίησης και, σε ορισμένες διεθνείς υποθέσεις, λόγω της εικαζόμενης καθυστερημένης ανταπόκρισης των αλλοδαπών αρχών στα αιτήματα αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής⁶². Το 2020 πραγματοποιήθηκε μία δήμευση για αδίκημα διαφθοράς στο οποίο εμπλέκονταν τέσσερις κατηγορούμενοι, μεταξύ των οποίων και ένας δημόσιος υπάλληλος⁶³.

⁵⁶ Ο.π.

⁵⁷ Βλ. Sigma Live, 7.6.2021, «Έκθεση πολιτογραφήσεων».

⁵⁸ Πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο και Καθημερινή, «Interim report on golden passports delivered» (Εκδόθηκε η ενδιάμεση έκθεση για τα χρυσά διαβατήρια), 10.6.2021. Επίσης, Ερευνητική επιτροπή, «Ενδιάμεση έκθεση σχετικά με τη διαδικασία χορήγησης ιθαγένειας σε αλλοδαπούς επενδυτές και επιχειρηματίες», 16 Απριλίου 2021.

⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συστήματα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κινεί διαδικασίες επί παραβάσει κατά της Κύπρου και της Μάλτας λόγω «πώλησης» της ενωσιακής ιθαγένειας, 20 Οκτωβρίου 2020, INFR(2020) 2300· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δέσμη παραβάσεων Ιουνίου: κυριότερες αποφάσεις*, 9 Ιουνίου 2021. Η παράβαση αφορά την αθέτηση των υποχρεώσεων που υπέχει η Κύπρος βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας και της ιθαγένειας της Ένωσης, μέσω της χορήγησης ιθαγένειας με αντάλλαγμα προκαθορισμένες πληρωμές και επενδύσεις.

⁶⁰ Πληροφορίες που ελήφθησαν από το αστυνομικό Γραφείο Διερεύνησης Οικονομικού Εγκλήματος κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁶¹ Ο.π.

⁶² Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 25.

⁶³ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 16.

Θεσπίστηκαν νέα μέσα για τη βελτίωση της ακεραιότητας εντός της αστυνομίας, συμπεριλαμβανομένης διαδικτυακής πλατφόρμας για την καταγγελία δυσλειτουργιών. Το 2020 η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Αστυνομίας, η οποία είναι αρμόδια για τη διερεύνηση καταγγελιών διαφθοράς εντός της αστυνομίας, εγκαινίασε διαδικτυακή πλατφόρμα για την καταγγελία δυσλειτουργιών. Έκτοτε έχει λάβει 141 καταγγελίες⁶⁴: Έχουν ήδη διερευνηθεί 36 καταγγελίες (εκ των οποίων 21 απορρίφθηκαν αργότερα). Δεν υπάρχουν πληροφορίες για τις υποθέσεις που κρίθηκαν. Στις αρχές του 2021 η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Αστυνομίας ενέκρινε Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας επικεντρωμένο στην καταπολέμηση της διαφθοράς (που περιλαμβάνεται στον υφιστάμενο Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας)⁶⁵ και εξήγησε τις αρμοδιότητές της σε ενημερωτικό φυλλάδιο της κοινότητας. Σε περίπτωση υπόνοιας διαφθοράς αστυνομικού, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Αστυνομίας μπορεί να αποφασίσει να διενεργήσει «έλεγχο ακεραιότητας» του υπόπτου. Ενώ οι υπόνοιες διαφθοράς κοινοποιούνται στον γενικό εισαγγελέα, τα στοιχεία που υποδεικνύουν παραβάσεις των πειθαρχικών διατάξεων αποστέλλονται στον διευθυντή της Αστυνομίας για ενδεχόμενη λήψη διορθωτικών μέτρων. Μεταξύ του 2018 και του 2020 παραπέμφθηκαν 13 υποθέσεις στη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας και μία υπόθεση κρίθηκε (με την έκδοση καταδικαστικής απόφασης). Επί του παρόντος, βρίσκονται σε εξέλιξη 11 έρευνες, ενώ μία εκκρεμεί στη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας⁶⁶.

Εγκρίθηκαν νέες διατάξεις σχετικά με τη σύγκρουση συμφερόντων των βουλευτών. Τον Φεβρουάριο του 2021, η Βουλή των Αντιπροσώπων ενέκρινε κώδικα δεοντολογίας για τους βουλευτές της, με διατάξεις σχετικά με τα ασυμβίβαστα, τις δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων, τις δωρεές και την άσκηση πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων (lobbying)⁶⁷. Η συμμόρφωση με τον κώδικα θα παρακολουθείται από ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή. Για τους λοιπούς δημόσιους υπαλλήλους, εκτός από το υφιστάμενο διοικητικό δίκαιο⁶⁸, ένα εν εξέλιξη έργο αποσκοπεί στον σχεδιασμό κοινού συνόλου αρχών σχετικά με τις συγκρούσεις συμφερόντων για δημόσιους λειτουργούς όλων των τομέων⁶⁹.

Δεν υπάρχουν δεδομένα σχετικά με την εφαρμογή του πλαισίου υποβολής δηλώσεων σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση. Παρόλο που έχουν θεσπιστεί κανόνες για την υποβολή δηλώσεων σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση, τέθηκαν ζητήματα όσον αφορά την ακρίβεια και την επαλήθευση των εν λόγω δηλώσεων⁷⁰. Επιπλέον, ενώ υπάρχουν κανόνες και κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις υποβολής δηλώσεων σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση, μεταξύ άλλων για υψηλόβαθμους αξιωματούχους και πολιτικούς εκτεθειμένα πρόσωπα (όπως για τους βουλευτές και τον πρόεδρο της

⁶⁴ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου.

⁶⁵ Αστυνομία Κύπρου, Κώδικας Αστυνομικής Δεοντολογίας.

⁶⁶ Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁶⁷ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, στο κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, στη σελίδα 8, επισημάνθηκε ότι, ενώ υπάρχουν κώδικες δεοντολογίας για τα μέλη της κυβέρνησης, τους δημόσιους λειτουργούς και τους εισαγγεείς, δεν υπάρχουν αντίστοιχες διατάξεις για τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων. Ο κώδικας θα έχει ως στόχο την παροχή καθοδήγησης σχετικά με τους τρόπους πρόληψης και διαχείρισης των συγκρούσεων συμφερόντων που αφορούν τους βουλευτές.

⁶⁸ Νόμος αριθ. 1 του 1990 περί δημόσιας υπηρεσίας και νόμος αριθ. 100 (I) του 2015 για την τροποποίηση του νόμου περί δημόσιας υπηρεσίας.

⁶⁹ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 12.

⁷⁰ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 8.

Δημοκρατίας), η αποτελεσματικότητά τους παραμένει ανεπιβεβαίωτη ελλείψει πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος υποβολής δηλώσεων σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση. Ως εκ τούτου, οι ανησυχίες που διατυπώθηκαν στην περσινή έκθεση εξακολουθούν να συντρέχουν.

Από τον Μάιο του 2017 εκκρεμεί η νομοθετική έγκριση⁷¹ νομοσχεδίου σχετικά με την καταγγελία πράξεων διαφθοράς. Η νομοθεσία αυτή θα εισαγάγει νέες διατάξεις για την προστασία των προσώπων που καταγγέλλουν πράξεις διαφθοράς, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα⁷².

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 αναπτύχθηκαν δράσεις που αποσκοπούν στην πρόληψη της απάτης στο πλαίσιο προγραμμάτων αρωγής. Το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει δρομολογήσει μηχανισμό ελέγχου, ο οποίος συνδέεται με τη βάση δεδομένων των υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης και ο οποίος επιτρέπει τον αυτόματο έλεγχο των δικαιούχων επιδοτήσεων που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19 (που ονομάζεται επίσης «ειδικό καθεστώς»). Σε περιπτώσεις παραβίασης των κριτηρίων υπαγωγής στο «ειδικό καθεστώς», το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ζήτησε την επιστροφή των σχετικών παροχών. Στον τομέα της υγείας, τα ανώτατα όρια τιμών για τα αναγκαία μέσα προστασίας από τη νόσο (για παράδειγμα μάσκες ή ιατρικές εξετάσεις για την COVID-19) συγκαταλέγονται μεταξύ των μέτρων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των κινδύνων διαφθοράς⁷³.

III. ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Στην Κύπρο, η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες προστατεύονται νομικά και επίσημα από το άρθρο 19 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το παράγωγο δίκαιο κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα των δημοσιογράφων να προστατεύουν τις πηγές τους και προάγει την πολυφωνία των μέσων μαζικής επικοινωνίας στον τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Ο περί του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα νόμος (2017) τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2020 μετά από αρκετές καθυστερήσεις, με στόχο την κατοχύρωση του δικαιώματος αυτού στο παράγωγο δίκαιο⁷⁴. Ο εν λόγω νόμος θεσπίζει το πλαίσιο και τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές και ιδρύει το γραφείο του Επιτρόπου Πληροφοριών. Δύο χωριστά νομοσχέδια που έχουν προγραμματιστεί προς ψήφιση το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αναμένεται, αντίστοιχα, να εναρμονίσουν την κυπριακή νομοθεσία με την οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και να ενισχύσουν την ελευθερία του Τύπου⁷⁵. Η Κύπρος χορήγησε κρατική επιχορήγηση, η οποία

⁷¹ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 12.

⁷² Σύμφωνα με το νομοσχέδιο, όσοι εμπλέκονται άμεσα στην πράξη διαφθοράς, αλλά την καταγγέλλουν οικειοθελώς στην αστυνομία και/ή συνεργάζονται με τις αρχές, με αποτέλεσμα την πλήρη διερεύνηση και δίωξη της υπόθεσης, μπορούν να επωφεληθούν από μείωση (έως και το ήμισυ του ανώτατου ορίου) της προβλεπόμενης για το εν λόγω αδίκημα ποινής.

⁷³ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 13-14.

⁷⁴ Νόμος 184(I)/2017 περί του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα.

⁷⁵ Από το 2020 η Κύπρος ανέβηκε ακόμη μία θέση στον παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας του Τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα και πλέον βρίσκεται στην 26η θέση παγκοσμίως και στη 13η θέση στην ΕΕ. Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα – Κύπρος. Από το 2020 η Κύπρος ανέβηκε ακόμη μία θέση στον παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας του Τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα και πλέον βρίσκεται στην 26η θέση παγκοσμίως και στη 13η θέση στην ΕΕ.

συνίσταται κυρίως σε διαφημιστικά έσοδα που καταβάλλονται σε μέσα μαζικής επικοινωνίας για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την πανδημία COVID-19.

Κατατέθηκαν τροπολογίες⁷⁶ με σκοπό την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της ρυθμιστικής αρχής των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου. Στη Βουλή των Αντιπροσώπων κατατέθηκαν τροπολογίες στον περί ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών νόμο 7(I)/1998, προκειμένου να κατοχυρωθεί ρητά η λειτουργική και αποτελεσματική ανεξαρτησία της Αρχής, εναρμονίζοντας τον νόμο με την οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων⁷⁷. Επιπλέον, τα κριτήρια επιλογής των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου είναι ευθυγραμμισμένα με τον κυπριακό Κώδικα Δημόσιας Διακυβέρνησης, όπως εισήχθη με την απόφαση 87/869 του υπουργικού συμβουλίου, διασφαλίζοντας έτσι ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα υψηλού επιπέδου⁷⁸.

Το ανεξάρτητο συμβούλιο Τύπου της Κύπρου, η Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας, αποτελείται από 13 μέλη και είναι υπεύθυνο για την αυτορρύθμιση των μέσων ενημέρωσης, τόσο των έντυπων όσο και των ηλεκτρονικών. Το νομοσχέδιο για τη διασφάλιση της ελευθερίας του Τύπου και τη λειτουργία των μέσων μαζικής επικοινωνίας⁷⁹, εάν ψηφιστεί, θα κατοχυρώσει νομοθετικά την Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας⁸⁰. Ενώ η Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας είναι εντελώς απαλλαγμένη από κυβερνητικές παρεμβάσεις και δικαστική εποπτεία, το παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα μαζικής επικοινωνίας επισημαίνει ότι η πανδημία COVID-19 και οι σχετικές απολύσεις έχουν επιδεινώσει τα μακροχρόνια προβλήματα, με συνέπεια το έργο της Επιτροπής να επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στη διασφάλιση της απασχόλησης και των μισθών και λιγότερο στη συντακτική ανεξαρτησία⁸¹.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Κύπρο που ήδη παρέχει τη δυνατότητα για ορισμένο βαθμό διαφάνειας όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των μέσων στον οπτικοακουστικό τομέα αναμένεται να ενισχυθεί. Το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα μαζικής επικοινωνίας (MPM) του 2021 υπενθυμίζει τις ανησυχίες και επιβεβαιώνει τα επίπεδα κινδύνου που επισημαίνονται στο MPM 2020 όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων και την απουσία πλαισίου που να εγγυάται τη διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος στους τομείς του έντυπου Τύπου και των ψηφιακών μέσων μαζικής επικοινωνίας, γεγονός που καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό και την επαλήθευση των τελικών ιδιοκτητών ή των περιπτώσεων διασταυρούμενης ιδιοκτησίας στους τομείς αυτούς. Το σχέδιο νόμου, το οποίο βρίσκεται επί του παρόντος υπό διαβούλευση, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση αυτών των κενών⁸², υποχρεώνοντας όλα τα μέσα ενημέρωσης να δημοσιεύουν

---

⁷⁶ Στις 4 Μαρτίου 2021.

⁷⁷ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 20.

⁷⁸ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 19.

⁷⁹ Νομοσχέδιο του 2021 για τη διασφάλιση της ελευθερίας του Τύπου και τη λειτουργία των μέσων μαζικής επικοινωνίας στην Κυπριακή Δημοκρατία.

⁸⁰ Η Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας ιδρύθηκε το 1997 από τον Σύνδεσμο Εκδοτών Εφημερίδων και Περιοδικών, τους ιδιοκτήτες ιδιωτικών ηλεκτρονικών μέσων και την Ένωση Συντακτών Κύπρου.

⁸¹ Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα μαζικής επικοινωνίας 2021, σ. 10.

⁸² Νομοσχέδιο του 2021 για τη διασφάλιση της ελευθερίας του Τύπου και τη λειτουργία των μέσων ενημέρωσης στην Κυπριακή Δημοκρατία.

ελεγμένους λογαριασμούς που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους⁸³.

Εξακολουθούν να υπάρχουν μηχανισμοί για τη διασφάλιση της πολιτικής ανεξαρτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας και για την πρόληψη συγκρούσεων συμφερόντων. Ενώ εξακολουθεί να μην υπάρχει πλαίσιο που να ρυθμίζει την κρατική διαφήμιση, χορηγήθηκε σε μέσα ενημέρωσης κρατική επιχορήγηση ύψους 700 000 ευρώ, η οποία συνίσταται κυρίως σε διαφημιστικά έσοδα που καταβλήθηκαν για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την πανδημία COVID-19. Το MPM 2021 θεωρεί ότι οι χορηγούμενες επιδοτήσεις είναι πιο διαφοροποιημένες σε σύγκριση με προηγούμενα προγράμματα και ότι έχουν μειώσει δραστικά τον παράγοντα κινδύνου που σχετίζεται με τον δείκτη για την κρατική ρύθμιση των πόρων⁸⁴. Το MPM 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπήρξε συνολική μείωση του κινδύνου στον τομέα της πολιτικής ανεξαρτησίας (από 59 % σε 55 %), αν και η συντακτική αυτονομία εξακολουθεί να υπονομεύεται και να διατρέχει υψηλό κίνδυνο λόγω της επιδίωξης πολιτικών σκοπιμοτήτων από ιδιοκτήτες μέσων μαζικής επικοινωνίας οι οποίες οδηγούν σε ορισμένο βαθμό αυτολογοκρισίας μεταξύ του συντακτικού προσωπικού⁸⁵. Επί του παρόντος εκπονείται λεπτομερής μηχανισμός που ρυθμίζει την εκταμίευση των διαφημιστικών εσόδων για κρατικές διαφημιστικές εκστρατείες πέραν της πανδημίας COVID-19⁸⁶.

Ενώ οι άμεσες απειλές παραμένουν σπάνιες, έχει αναφερθεί μία περίπτωση διαδικτυακής παρενόχλησης και παρακολούθησης δημοσιογράφου. Έχουν θεσπιστεί κανονιστικές διασφαλίσεις για την προστασία των δημοσιογραφικών πηγών. Το νομοσχέδιο για τη διασφάλιση της ελευθερίας του Τύπου και τη λειτουργία των μέσων μαζικής επικοινωνίας, όταν ψηφιστεί, αναμένεται να ενισχύσει τις εγγυήσεις για την ελευθερία του λόγου τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου⁸⁷. Τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν εκφράσει ανησυχίες σχετικά με την παρενοχλητική παρακολούθηση και τη σοβαρή ψηφιακή παρενόχληση ενός ερευνητή δημοσιογράφου, καθώς και την κυβερνοεπίθεση σε βάρος του⁸⁸, ιδίως μέσω της έκθεσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης⁸⁹. Η πλατφόρμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προαγωγή της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων δεν δημοσίευσε προειδοποιήσεις μετά την έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, σχετικά με την Κυπριακή Δημοκρατία.

IV. ΆΛΛΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ (ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΑΝΤΙΒΑΡΩΝ)

Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι προεδρική αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Ο πρόεδρος της Κύπρου είναι τόσο αρχηγός του κράτους όσο και αρχηγός της κυβέρνησης. Η Βουλή των

⁸³ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 19-20.

⁸⁴ Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα μαζικής επικοινωνίας 2021, σ. 14.

⁸⁵ Ο.π.

⁸⁶ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 20-21, και πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁸⁷ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 20-21, και πληροφορίες που ελήφθησαν από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁸⁸ Organized Crime and Corruption Reporting Project (Έργο υποβολής αναφορών για το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά), «Cypriot Journalist Says He is Being Spied on and Fears for His Life» («Κύπριος δημοσιογράφος ισχυρίζεται ότι τελεί υπό παρακολούθηση και ανησυχεί για τη ζωή του»).

⁸⁹ Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα – Κύπρος.

Αντιπροσώπων είναι το κοινοβούλιο της χώρας και διαθέτει τη νομοθετική εξουσία. Τόσο οι βουλευτές όσο και οι υπουργοί έχουν το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Το Ανώτατο Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγχει τη συνταγματικότητα των νόμων στο πλαίσιο συγκεκριμένων υποθέσεων που άγονται ενώπιόν του⁹⁰. Υπάρχουν διάφορες εθνικές ανεξάρτητες αρχές, οργανώσεις και φορείς με σκοπό την προστασία και τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παρά τα μέτρα που ελήφθησαν για τη βελτίωση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών, η δημόσια διαβούλευση δεν πραγματοποιείται πάντα σε πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού και της χάραξης πολιτικής. Σπάνια πραγματοποιείται ανοικτή δημόσια διαβούλευση για νομοθετικές πράξεις⁹¹, παρά τη δέσμευση που αναλήφθηκε στο πλαίσιο του σχεδίου για τη βελτίωση της νομοθεσίας και τις αντίστοιχες εγκυκλίους του Υπουργείου Οικονομικών και της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας⁹². Αντιθέτως, η διαδικασία διαβούλευσης επί νομοσχεδίων δεν είναι ιδιαίτερα προσβάσιμη για το κοινό και περιορίζεται στις συζητήσεις εντός της Βουλής των Αντιπροσώπων. Στο στάδιο αυτό, τα νομοσχέδια κοινοποιούνται μέσω τυποποιημένου καταλόγου διανομής του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε προκαθορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη⁹³, έτσι ώστε τα τελευταία να μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους και/ή να συμμετέχουν στις συζητήσεις των σχετικών μόνιμων κοινοβουλευτικών επιτροπών⁹⁴. Ο Γενικός Εισαγγελέας προβαίνει σε προηγούμενο έλεγχο των νομοσχεδίων όσον αφορά την τήρηση των αρχών της νομιμότητας και της αναλογικότητας⁹⁵.

Η κυβέρνηση έχει εξουσιοδοτηθεί να θεσπίσει μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Δεν έγινε χρήση της δυνατότητας κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης που κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Ωστόσο, επιβλήθηκαν περιορισμοί βάσει του νόμου περί λοιμοκαθάρσεως, ο οποίος εξουσιοδοτεί το υπουργικό συμβούλιο⁹⁶ να εκδίδει διατάγματα, λόγω της πανδημίας COVID-19, τα οποία ισχύουν τόσο για τους πολίτες όσο και για τις δημόσιες αρχές και επιχειρήσεις⁹⁷. Η κυπριακή Βουλή των Αντιπροσώπων παρακολούθησε τακτικά την εφαρμογή όλων των μέτρων που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19⁹⁸. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που ελήφθησαν από την κυβέρνηση, τα περιοριστικά μέτρα έχουν μέχρι στιγμής προσβληθεί μόνο μία φορά, με προσφυγή που ασκήθηκε το 2020 και εκκρεμεί ακόμη ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου, σχετικά με τον ανώτατο αριθμό

⁹⁰ Σχεδιάζεται η δημιουργία Συνταγματικού Δικαστηρίου το οποίο θα αναλάβει τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων από το Ανώτατο Δικαστήριο (βλ. τμήμα Ι). Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου.

⁹¹ Συμβολή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου — Κύπρος, σ. 5.

⁹² Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 10. ΟΟΣΑ (2019), *Indicators of Regulatory Policy and Governance – Cyprus* (Δείκτες ρυθμιστικής πολιτικής και διακυβέρνησης – Κύπρος).

⁹³ Όπως π.χ. ο Δικηγορικός Σύλλογος, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁹⁴ Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁹⁵ Πληροφορίες που ελήφθησαν από τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁹⁶ Η αρμοδιότητα εκχωρήθηκε στον υπουργό Υγείας.

⁹⁷ Η νομοθεσία σχετικά με τα αδικήματα και τις κυρώσεις που σχετίζονται με την COVID-19 συζητήθηκε και ψηφίστηκε στην κυπριακή Βουλή των Αντιπροσώπων το 2020. Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

⁹⁸ Πληροφορίες που ελήφθησαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατά την επίσκεψη στην Κύπρο.

υπαλλήλων με τους οποίους επιτρεπόταν να λειτουργήσουν γραφεία και άλλοι χώροι εργασίας⁹⁹.

Στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, ο διαμεσολαβητής δραστηριοποιείται στην παροχή βοήθειας στους πολίτες. Από τον Μάρτιο του 2020 ο διαμεσολαβητής διεξάγει εκστρατεία ευαισθητοποίησης σχετικά με την πανδημία COVID-19 και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁰⁰. Ο διαμεσολαβητής έλαβε διαπίστευση «B' τάξης» από την Παγκόσμια Συμμαχία Εθνικών Θεσμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (GANHRI) το 2015¹⁰¹ και η διαπίστευσή του θα επανεξεταστεί τον Ιούνιο του 2021¹⁰².

Μολονότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες όσον αφορά την εγγραφή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών¹⁰³. Τις ανησυχίες αυτές επανέλαβε η επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης¹⁰⁴, ιδίως όσον αφορά την ικανότητα των ΜΚΟ να δραστηριοποιούνται στην Κύπρο και την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις ενώσεις, η οποία οδήγησε πρόσφατα στη διαγραφή αρκετών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Η κυβέρνηση, σε απάντηση στις ανησυχίες αυτές¹⁰⁵, τόνισε ότι η νομοθεσία του 2017¹⁰⁶ εισάγει στοιχεία διαφάνειας και λογοδοσίας για τις δραστηριότητες των ΜΚΟ σύμφωνα τόσο με τις κατευθυντήριες γραμμές¹⁰⁷ της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) για την προστασία από την κατάχρηση ΜΚΟ με σκοπό τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όσο και με την πέμπτη οδηγία της ΕΕ για την πρόληψη και την εποπτεία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες¹⁰⁸. Η εγγραφή των ομοσπονδιών

---

⁹⁹ Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου, σ. 22-24.

¹⁰⁰ Συμβολή του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ENNHRI) για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου.

¹⁰¹ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 11.

¹⁰² Καθολική περιοδική εξέταση των Ηνωμένων Εθνών (2019) — Η Κύπρος δέχθηκε επτά συστάσεις που ελήφθησαν για τη διασφάλιση της πλήρωσης από τον εθνικό οργανισμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα των κριτηρίων των αρχών των Παρισίων.

¹⁰³ Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο χώρας σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, σ. 12.

¹⁰⁴ Επιστολή της κ. Dunja Mijatović, επίτροπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προς τον κ. Νίκο Νουρή, υπουργό Εσωτερικών της Κύπρου, 18 Μαρτίου 2021.

¹⁰⁵ Απάντηση του κ. Νίκου Νουρή, υπουργού Εσωτερικών της Κύπρου προς την κα Dunja Mijatović, επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2021).

¹⁰⁶ Νόμος περί Σωματείων και Ιδρυμάτων και για Άλλα Συναφή Θέματα. Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020, σ. 47.

¹⁰⁷ Ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης (2015), *Combating the abuse of non-profit organisations (recommendation 8)* [Καταπολέμηση της κατάχρησης μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (σύσταση 8)], σ. 22-23.

¹⁰⁸ Επιπλέον, η κυβέρνηση εξήγησε ότι όλες οι υφιστάμενες ΜΚΟ όφειλαν να τροποποιήσουν το καθεστώς τους και να λάβουν άλλα μέτρα, όπως η κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων και η ενημέρωση του εφόρου σχετικά με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου τους, έως τις 31 Δεκεμβρίου 2019. Από τις περίπου 6 500 ΜΚΟ, 3 500 συμμορφώθηκαν εντός της ταχθείσας προθεσμίας. Για όσες δεν είχαν συμμορφωθεί μέχρι το τέλος του 2019, δόθηκε νέα δυνατότητα συμμόρφωσης έως τον Οκτώβριο του 2020. Η μεγάλη πλειονότητα των θιγόμενων ΜΚΟ δεν ανέλαβε καμία πρωτοβουλία για την τήρηση της νέας προθεσμίας. Από τις 2 020 υποθέσεις στις οποίες απορρίφθηκε η εγγραφή ΜΚΟ, ασκήθηκαν 60 προσφυγές για διοικητική επανεξέταση, σε 23 εκ των οποίων το δευτεροβάθμιο όργανο (ο γενικός έφορος) ακύρωσε την απόφαση του εφόρου να μην τις εγγράψει. Μόνο μία ΜΚΟ προσέβαλε τη διοικητική απόφαση περί μη εγγραφής της ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου στα τέλη του 2020, και η υπόθεση εκκρεμεί.

οργανώσεων είναι πλέον δυνατή άμεσα, χωρίς τα μέλη τους να είναι επίσης ατομικώς εγγεγραμμένα¹⁰⁹.

---

¹⁰⁹ Συμβολή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου· Άρθρο 44 παράγραφος 1 του νόμου 104(I)/2017, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 118(I)/2020 «Πέντε (5) ή περισσότερα σωματεία, ιδρύματα, μη κερδοσκοπικές εταιρείες ή άλλες παρεμφερείς μη κερδοσκοπικές νομικές οντότητες, είτε αλλοδαπές είτε ημεδαπές, οι οποίες συμμερίζονται κοινούς σκοπούς, τηρουμένων των διατάξεων της νομοθεσίας που τα διέπει, δύναται να συστήνουν ομοσπονδίες ή/και ενώσεις και να εγγράφονται ως τέτοιες σε τηρούμενο από τον Έφορο Μητρώο, υπό τον όρο ότι στο καταστατικό τους καθορίζεται ότι το εφαρμοστέο δίκαιο που διέπει τη δράση τους είναι το δίκαιο που εφαρμόζεται στη Δημοκρατία».

«Νοείται ότι, τηρουμένων των διατάξεων του περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Αναγνώριση της Νομικής Προσωπικότητας των Διεθνών Μη-Κυβερνητικών Οργανισμών (Κυρωτικό) Νόμο του 2003, τέτοιες ομοσπονδίες ή/και ενώσεις είναι δυνατό να συστήνονται και με αντίστοιχες οργανώσεις της αλλοδαπής, υπό τον όρο ότι στο καταστατικό τους καθορίζεται ότι το εφαρμοστέο δίκαιο που διέπει τη δράση τους στη Δημοκρατία είναι το δίκαιο που εφαρμόζεται στη Δημοκρατία».

Παράρτημα Ι: Κατάλογος των πηγών με αλφαβητική σειρά*

* Ο κατάλογος των συμβολών που ελήφθησαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης για την έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου διατίθεται στον ιστότοπο <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου (2021), *Συμβολή του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου*.

Απάντηση του κ. Νίκου Νουρή, υπουργού Εσωτερικών της Κύπρου, προς την κ. Dunja Mijatović, επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2021) (<https://rm.coe.int/reply-of-mr-nicos-nouris-minister-of-the-interiorof-cyprus-to-the-lett/1680a1cb15>).

Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα (2021), *Παγκόσμιος δείκτης ελευθερίας του Τύπου 2021 – Κύπρος* (<https://rsf.org/en/cyprus>).

Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα (2021), *Συμβολή των Δημοσιογράφων χωρίς Σύνορα στην έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου*.

Διεθνής Διαφάνεια (2021), *Δείκτης αντίληψης της διαφθοράς 2020*.

Επιστολή της κ. Dunja Mijatović, επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προς τον κ. Νίκο Νουρή, υπουργό Εσωτερικών της Κύπρου (2021) (<https://rm.coe.int/letter-to-mr-nicos-nouris-minister-of-interior-of-cyprus-by-ms-dunja-m/1680a1c09b>).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή — Η γωνιά του Τύπου (2021), *Δέσμη παραβάσεων Ιουνίου: κυριότερες αποφάσεις* (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/inf_21_2743).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου — Η κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση*.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Συστήματα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κινεί διαδικασίες επί παραβάσει κατά της Κύπρου και της Μάλτας λόγω «πώλησης» της ενωσιακής ιθαγένειας*, INFR(2020)2300 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_1925).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης*.

Καθημερινή (2021), *Interim report on golden passports delivered* (Παραδόθηκε η ενδιάμεση έκθεση για τα χρυσά διαβατήρια) (<https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/interim-report-on-golden-passports-delivered>).

Κυπριακή ερευνητική επιτροπή (2021), *Ενδιάμεση έκθεση σχετικά με τη διαδικασία χορήγησης ιθαγένειας σε αλλοδαπούς επενδυτές και επιχειρηματίες* ([https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2021/04/Interim_Report_27_04_2021\(pdf\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2021/04/Interim_Report_27_04_2021(pdf).pdf)).

Κυπριακή κυβέρνηση (2021), *Πληροφορίες που παρέσχε η Κύπρος για την κατάρτιση της έκθεσης του 2021 για το κράτος δικαίου*.

Κυπριακή Προεδρία, διαδικτυακός χώρος επικοινωνίας και ενημέρωσης «Εξάντας» (<https://exandas.presidency.gov.cy/>).

Ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης (2015), *Combating the abuse of non-profit organisations (recommendation 8)* [Καταπολέμηση της κατάχρησης μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (σύσταση 8)] (<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>).

ΟΟΣΑ (2019), *Indicators of Regulatory Policy and Governance – Cyprus* (Δείκτες ρυθμιστικής πολιτικής και διακυβέρνησης – Κύπρος).

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (2021), *Συμβολή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου*.

Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος (2021), *Συμβολή του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου στην έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου*.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (Κέντρο για την πολυφωνία και την ελευθερία των μέσων μαζικής επικοινωνίας) (2021), *Media pluralism monitor 2021 – Report on Cyprus* (Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα μαζικής επικοινωνίας 2021 — Έκθεση για την Κύπρο) (ο σύνδεσμος θα προστεθεί όταν καταστεί διαθέσιμος).

CEPEJ (2020), *Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States* (Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της ΕΕ).

Council of Europe: Committee of Ministers (Συμβούλιο της Ευρώπης: Επιτροπή Υπουργών) (2010), *Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities* (Σύσταση CM/Rec (2010)12 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποδοτικότητα και αρμοδιότητες).

Directorate-General for Communication (Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας) (2019), *Flash Eurobarometer 482: businesses' attitudes towards corruption in the EU* (Εκτακτο Ευρωβαρόμετρο 482: Στάση των επιχειρήσεων απέναντι στη διαφθορά στην ΕΕ).

Directorate-General for Communication (Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας) (2020), *Special Eurobarometer 502: corruption* (Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502: διαφθορά).

GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2020), *Fourth Evaluation Round - Second Compliance Report on Cyprus on corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors* (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης για την Κύπρο σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελείς) (<https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a06389>).

Organized Crime and Corruption Reporting Project (Έργο υποβολής αναφορών για το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά), «*Cypriot Journalist Says He is Being Spied on and Fears for His Life*» («Κύπριος δημοσιογράφος ισχυρίζεται ότι τελεί υπό παρακολούθηση και ανησυχεί για τη ζωή του») (<https://www.occrp.org/en/daily/12631-cypriot-journalist-says-he-is-being-spied-on-and-fears-for-his-life>).

Sigma Live (2021), *Έκθεση πολιτογραφίσεων* (<https://www.sigmalive.com/news/politics/795517/ekthesi-politografiseonto-53-ektos-nomikou-plaisioupeitharxikes-efthynes>).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Επίσκεψη στην Κύπρο

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής πραγματοποίησαν, τον Απρίλιο του 2021, εικονικές συναντήσεις με τους εξής φορείς:

- Ανώτατο Δικαστήριο
- Αρχή Ραδιοτηλεόρασης
- Αστυνομία — Γραφείο Διερεύνησης Οικονομικού Εγκλήματος
- Αστυνομία — Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων
- Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς
- Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
- Εκπροσώπους του Γενικού Εισαγγελέα
- Κυπριακό Φόρουμ Ακεραιότητας
- Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος
- Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Υπουργείο Εσωτερικών — Μέσα μαζικής επικοινωνίας

Η Επιτροπή συναντήθηκε επίσης με τους ακόλουθους οργανισμούς στο πλαίσιο σειράς οριζόντιων συνεδριάσεων:

- Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα
- Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών
- Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου
- Διεθνής Αμνηστία
- Διεθνής Διαφάνεια ΕΕ
- Διεθνής Επιτροπή Νομικών
- Διεθνής Ομοσπονδία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Ευρωπαϊκή εταιρική σχέση για τη δημοκρατία
- Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο της Διεθνούς Ομοσπονδίας Οικογενειακού Προγραμματισμού (IPPF EN)
- Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Δίκαιο των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων
- Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελευθερίας του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης
- Ευρωπαϊκό Φόρουμ Πολιτών
- Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νεολαίας
- Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Πολιτικής της Open Society
- Ολλανδική Επιτροπή για το Ελσίνκι
- Center for Reproductive Rights (Κέντρο αναπαραγωγικών δικαιωμάτων)
- CIVICUS
- Civil Liberties Union for Europe (Ένωση για τις ατομικές ελευθερίες στην Ευρώπη)
- Civil Society Europe (Κοινωνία των Πολιτών της Ευρώπης)
- EuroCommerce
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch (Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων)
- ILGA-Europe
- Philanthropy Advocacy
- Protection International